

De leden-waterschappen

datum
28 mei 2019

ons kenmerk
101147/IP

betreft
Implementatie Omgevingswet

uw kenmerk
-

Geachte leden,

Met deze ledenbrief geef ik nu graag inzicht in de laatste stand van zaken omtrent de implementatie van de Omgevingswet voor de waterschappen.

De volgende onderwerpen komen in deze ledenbrief aan de orde:

1. Algemene zaken
2. Stand van zaken wetgeving
3. Vormgeving kerninstrumenten Omgevingswet
4. Stand van zaken Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)
5. Stimuleren Anders Werken
6. De belangrijkste onderwerpen voor 2019

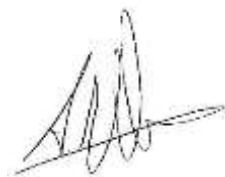
Voor nadere informatie verwijs ik u door naar:

Implementatie Omgevingswet: Eugene Meuleman (06-24146946, emeuleman@uvw.nl)

Wetgeving Omgevingswet: Willem Wensink (06-51748269, wwensink@uvw.nl)

Algemene informatie Omgevingswet: [Website Aan de slag met de Omgevingswet](#)

Hoogachtend,

ir.ing. A.J. Vermuë
Algemeen directeur

1. ALGEMENE ZAKEN

Samenhangende aanpak

Na een fase van het creëren van bewustwording, het op orde brengen van randvoorwaarden en het verkennen en verdiepen van thematiek, komen waterschappen, in de fase van implementatie terecht. Dit geldt ook voor gemeenten, provincies, omgevingsdiensten, rijkspartijen en het programma Aan de Slag met de Omgevingswet (Aan de Slag). Een gezamenlijke aanpak is een noodzakelijke randvoorwaarde om de doelen van de Omgevingswet te realiseren: snellere en betere besluitvorming, een samenhangende afweging en gebruik maken van lokale afwegingsruimte.

Regionale Try-outs

Eind 2018 is door het programma Aan de slag een oproep gedaan aan overheden om zich in regionaal verband aan te melden voor try-outs: het in de regio oefenen met een actueel Omgevingswetvraagstuk. Het programma Aan de slag en koepelorganisaties bieden deelnemende regio's procesondersteuning, inhoudelijke ondersteuning, hulp bij het toepasbaar maken van (juridische) regels, hulp bij ketensamenwerking bij vergunningverlening en praktische hulp bij het aansluiten op en gebruiken van het DSO.

Er hebben zich 17 regio's aangemeld. In alle regio's wordt gekeken naar mogelijkheden voor een passende ondersteuning. In drie regio's (Flevoland, Metropoolregio Zuid-Holland en IJsselland) vindt intensievere afstemming plaats. De vraagstukken waar in de drie genoemde regio's wordt samengewerkt zijn: het opstellen van juridische en toepasbare regels rondom planvorming en ketensamenwerking m.b.t. initiatieven in de fase van vergunningverlening. Opgedane ervaringen worden actief en breed gedeeld. Er zijn meerdere waterschappen actief betrokken bij deze interbestuurlijke regionale try-outs.

Geactualiseerde roadmap

De 'Roadmap implementatie Omgevingswet waterschappen' wordt momenteel geactualiseerd en is binnenkort online beschikbaar. In de roadmap wordt de samenhang tussen de hoofdsporen "Kerninstrumenten", "Digitalisering" en "Anders Werken" weergegeven. Per spoor worden de belangrijkste mijlpalen en te verrichten activiteiten benoemd. De roadmap wordt ieder kwartaal bijgesteld op grond van nieuwe inzichten, ervaringen en ontwikkelingen. De waterschappen kunnen op grond van deze roadmap zelf een verdieping of een eigen detailplanning maken.

Voortgang en monitoring

De Omgevingswet vraagt om een aantal processen op een andere manier in te richten. Een meer samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving, meer interbestuurlijke samenwerking, een omgevingsvisie vaststellen. Daarnaast moet in bepaalde gevallen een vergunningverleningsproces sneller verlopen, en wordt een project met behulp van een projectbesluit sneller en beter aangepakt. Ook bevat een omgevingsplan meer dan het huidige bestemmingsplan. Waterschappen stellen een digitaal ontsluitbare waterschapsverordening en een waterbeheerprogramma op. Het veranderen van de manier waarop gewerkt wordt vraagt tijd en inspanning. Dit is niet van het ene op het andere moment veranderd, er is sprake van een meerjarige transitieperiode. Voor veel van de nieuwe processen bestaat overgangsrecht.

Het programma Aan de Slag heeft in kaart gebracht wat er minimaal klaar moet zijn om de wet in werking te laten treden. Dat beslaat grosso modo drie terreinen:

- Digitale aspecten (waaronder technische aansluitingen op de landelijke voorziening van het DSO);
- werkprocessen (bijvoorbeeld werkafspraken in de regio om tot een adequate vergunningverleningsprocedure te komen);
- en inhoudelijke vereisten (bijvoorbeeld een vastgestelde Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en een gepubliceerde provinciale omgevingsverordening).

De voortgang van de implementatie op deze terreinen wordt twee keer per jaar landelijk gemonitord. [De monitoringsresultaten van het programma Aan de Slag](#) over 2018 laten zien dat er voortgang is met betrekking tot de voorbereidingen op de Omgevingswet. Ook de resultaten van de waterschappen zijn hierin opgenomen

De monitor is voor de bestuurlijke partners een middel om informatie te vergaren: waar gaat het goed, liggen we op koers, waar is meer aandacht nodig? Aan de uitkomst van de monitor worden acties verbonden. De minister van BZK is voornemens om op de volgende momenten over de voortgang te rapporteren:

- Medio 2019: monitoringsresultaten met een inhoudelijk beeld waar de decentrale organisaties en het Rijk bij inwerkingtreding met de implementatie staan (situatie eind 2018) en zouden moeten staan;
- eind 2019: monitoringsgegevens (situatie augustus 2019) met oordeel minister van BZK of inwerkingtreding per 2021 haalbaar is en/of welke extra maatregelen nodig zijn;
- medio 2020;
- eind 2020.

Momenteel wordt geëvalueerd in hoeverre de halfjaarlijkse landelijke monitor inhoudelijk nog voldoet en of er aanvullende en frequentere metingen nodig zijn. De insteek is dat de geboekte resultaten per organisatie scherper in beeld worden gebracht. De Unie van Waterschappen levert een actieve bijdrage aan het verder verbeteren van de monitor.

2. STAND VAN ZAKEN WETGEVING

De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat gepland op 1 januari 2021. De Omgevingswet en de vier AMVB's ([Omgevingsbesluit](#), het [Besluit kwaliteit leefomgeving](#), het [Besluit activiteiten leefomgeving](#) en het [Besluit bouwwerken leefomgeving](#)) zijn in beide Kamers behandeld en gepubliceerd in het Staatsblad. Het jaar 2019 staat in het teken van de parlementaire behandeling van de invoerings- en aanvullingsregelgeving. In onderstaand schema is de parlementaire behandeling samengevat:

Wetgevingsproduct	Parlementaire behandeling
Invoeringswet	Aangenomen door TK; behandeling gestart EK
Invoeringsbesluit	Start voorhang TK/EK voorzien voor het zomerreces 2019
Aanvullingswet bodem	Aangenomen door TK; behandeling gestart EK
Aanvullingsbesluit bodem	Start voorhang TK/EK voorzien voor het zomerreces 2019
Aanvullingswet natuur	Behandeling TK gestart
Aanvullingsbesluit natuur	Start voorhang TK/EK voorzien na het zomerreces 2019
Aanvullingswet geluid	Behandeling TK gestart
Aanvullingsbesluit geluid	Start voorhang TK/EK voorzien in tweede helft 2019
Aanvullingswet grondeigendom	Behandeling TK gestart
Aanvullingsbesluit grondeigendom	Start voorhang TK/EK voorzien in de tweede helft 2019

Het Invoeringsbesluit en de aanvullingsbesluiten zullen nog worden gevolgd door een invoeringsregeling respectievelijk aanvullingsregelingen.

Invoeringswet

Op 8 maart 2019 is de Invoeringswet aangenomen in de Tweede Kamer. De parlementaire behandeling in de Eerste Kamer is inmiddels gestart. De Invoeringswet van de Omgevingswet regelt onder meer een soepele overgang van de bestaande naar de nieuwe wetgeving op het gebied van de fysieke leefomgeving. Zo zorgt de Invoeringswet voor de technische wijzigingen van bestaande wetten - het intrekken en aanpassen van wetten - die deels of geheel door de Omgevingswet worden vervangen.

De Invoeringswet vult de Omgevingswet op een aantal cruciale punten aan:

- De vergunning voor bouwen wordt gesplitst in een bouwtechnische vergunning en een ruimtelijke vergunning. Gemeenten krijgen hierbij meer vrijheid om te bepalen of een ruimtelijke vergunning nodig is.
- De positie van de gemeenteraad is bij afwijkingen van het omgevingsplan door een wijziging van de Tweede Kamer versterkt. De gemeenteraad kan buitenplanse vergunningen aanwijzen waarover de gemeenteraad een advies kan geven dat burgemeester en wethouders moeten volgen bij hun beslissing. De gemeenteraad krijgt de bevoegdheid om gevallen aan te wijzen waarin participatie verplicht is voor initiatiefnemers. Het gaat dan om vergunningaanvragen voor initiatieven die niet passen binnen de regels uit het omgevingsplan.
- De Invoeringswet bevat ook de grondslagen voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Burgers en bedrijven kunnen via het loket vergunningen aanvragen, meldingen doen en zien welke regels en beleid op een specifieke locatie van toepassing zijn.

Belangrijke onderwerpen voor Waterschappen zijn: het DSO, de afhandeling van schade en nadeelcompensatie, een 'vangnetbepaling' voor zeer zorgwekkende stoffen, de voorbereidingsprocedure van vergunningen en de regeling van zwemwater. De lobby vanuit de Unie richt zich op deze onderwerpen.

Invoeringsbesluit

Het [Invoeringsbesluit](#) bouwt voort op de Invoeringswet. Het besluit regelt het overgangsrecht, vult de vier AMvB's onder de Omgevingswet aan en zorgt voor intrekking en wijziging van zo'n 85 andere besluiten. De consultatie van het Invoeringsbesluit is eind januari 2019 afgerond. De consultatiereacties van de Unie zijn te vinden op de [themapagina Omgevingswet](#). De start van de voorhangprocedure in de Eerste Kamer is voorzien voor het zomerreces 2019.

Aanvullingswetten

- Op 5 oktober 2018 is het wetsvoorstel [Aanvullingswet geluid](#) ingediend bij de Tweede Kamer. Met dit wetsvoorstel wordt de regelgeving voor geluid afkomstig van infrastructuur (wegen en spoorwegen) en industrieterreinen ingevoegd in de Omgevingswet. Met name voor de waterschappen die wegen in beheer hebben, is deze aanvullingswet van belang.
- Op 18 december 2018 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel [Aanvullingswet bodem](#) aangenomen. Met het voorstel voor deze Aanvullingswet worden de regels over het beschermen en benutten van de bodem opgenomen in de Omgevingswet.
- De [Aanvullingswet natuur](#) ligt bij de Tweede Kamer en de [Aanvullingswet grondeigendom](#) is in het eerste kwartaal van 2019 bij de Tweede Kamer aangeboden.

Belangrijke onderwerpen voor Waterschappen zijn: verantwoordelijkheidsverdeling van het grondwaterbeheer en het overgangsrecht bij C-locaties (Aanvullingswet bodem), geluidnormering (Aanvullingswet geluid), voorkeursrecht voor waterschappen en de onteigeningsbevoegdheid (Aanvullingswet grondeigendom) en de cumulatie van zorgplichten, de goedkeuring van gedragscodes en het gebruik van middelen voor de muskus- en beverrattenbestrijding (Aanvullingswet natuur).

Aanvullingsbesluiten

De aanvullingswetten worden meer concreet uitgewerkt in aanvullingsbesluiten. De consultatiereacties van de Unie zijn te vinden op de [themapagina Omgevingswet](#).

- De consultatie voor het [Aanvullingsbesluit natuur](#) is eind februari afgesloten. In het Aanvullingsbesluit natuur worden de inhoudelijke regels voor de bescherming van de natuur toegevoegd aan de genoemde algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet.
- De consultatie voor het [Aanvullingsbesluit geluid](#) is 8 april jl. afgelopen.
- Het [Aanvullingsbesluit grondeigendom](#) op 19 april jl.

Omgevingsregeling

De Omgevingsregeling is het sluitstuk van het hoofdspoor (wet – AMvB – regeling). De Omgevingsregeling bundelt 75 bestaande regelingen en bevat de volgende hoofdonderwerpen: geometrische begrenzing van locaties, aanvraagvereisten vergunningen, algemene regels voor het uitvoeren van activiteiten (o.a. bouwen) en monitoring -en onderzoeksverplichtingen. De consultatie is op 3 maart jl. gesloten.

Transitiewet: aanpassing van de Crisis- en herstelwet (Chw)

In september 2018 is de Transitiewet aan de Tweede Kamer voorgelegd. Dit is de actualisering van de Chw waar het Kabinet in het voorjaar van 2018 mee instemde. Met de Crisis- en herstelwet (Chw) kunnen overheden nu al experimenteren met instrumenten uit de Omgevingswet. Door de aanpassing ervan wordt dit verder vergemakkelijkt. Onder andere met als doel de woningbouw te versnellen en de energietransitie te faciliteren. In de tussenliggende periode heeft de Raad van State advies uitgebracht. In december 2018 heeft de Tweede Kamer ingestemd met het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel ligt nu voor in de Eerste Kamer.

Wetgevingsupdate

Het landelijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet organiseert periodiek een Wetgevingsupdate. Eind november heeft de tweede update plaatsgevonden. Tijdens deze druk bezochte bijeenkomst zijn juristen, beleidsmakers en programmamanagers bijgepraat over de stand van zaken rondom het wetgevingstraject. Ook waterschappen waren hierbij aanwezig. Op 6 juni vindt de volgende wetgevingsupdate plaats. Waterschappen zijn hiervoor uitgenodigd.

3. ONTWIKKELING VAN DE KERNINSTRUMENTEN

Het stelsel van de Omgevingswet kent 6 kerninstrumenten: Omgevingsvisie, programma, decentrale regeling (omgevingsplan/gemeenten, omgevingsverordening/provincies, waterschapsverordening/waterschappen), algemene rijksregels voor activiteiten, omgevingsvergunning en Projectbesluit. De ontwikkelingen met betrekking tot de kerninstrumenten die voor de waterschappen van belang zijn worden in het vervolg beschreven.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving waar een gemeente, provincie of Rijk verantwoordelijkheid voor draagt. De Omgevingsvisie heeft betrekking op alle terreinen van de leefomgeving; ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed.

Op 20 juni wordt de ontwerp Nationale omgevingsvisie 2030-2050 (ontwerp-NOVI) vastgesteld en in dialoog gebracht met de samenleving; overheden, burgers en bedrijven. In de NOVI beschrijft de Rijksoverheid de richting vanuit de vier prioritaire opgaven in de fysieke leefomgeving:

- ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie;
- duurzaam economisch groeipotentieel voor Nederland;
- sterke en gezonde steden en regio's;
- toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied.

De NOVI is zowel voor gemeenten en provincies, als voor waterschappen van groot belang. De Unie zorgt voor de inbreng vanuit de waterschappen. De Omgevingswet verplicht provincies en gemeenten tot het maken van een omgevingsvisie. Een deel van de Provinciale Omgevingsvisies (POVI) is inmiddels afgerond. Alle overige provincies zijn inmiddels gestart met de voorbereidingen. Gemeenten moeten uiterlijk in 2024 een omgevingsvisie (GOVI) van kracht hebben. Waterschappen kunnen eveneens een watervisie opstellen (facultatief).

De verschillende omgevingsvisies (NOVI, POVI, GOVI) komen met alle andere programma's op tafel in het proces van het vaststellen van een *omgevingsagenda* op landsdeelniveau. Hiervoor worden de BO's MIRT 'omgevlagd' in omgevingsoverleggen. In de omgevingsoverleggen zal het Rijk, samen met provincies, gemeenten en waterschappen de verschillende opgaven via een omgevingsagenda toewijzen aan gebiedsagenda's en uitvoeringsprogramma's op regionaal schaalniveau.

De uitdaging is om het thema water onder te brengen in de omgevingsvisies van gemeenten en provincies. Het hebben van een watervisie kan hierbij zeer behulpzaam zijn. Hoewel waterschappen niet wettelijk verplicht zijn om een (water)visie op te stellen, hebben meerdere waterschappen hun ambities en beleidskeuzes in een vergelijkbaar strategisch document vastgelegd. Mooie voorbeelden hiervan zijn:

- [Water in Brabant 2030- Wateragenda](#) van de vier Brabantse waterschappen, de provincie Brabant en Brabant Water;
- [BOVI 2050 blauwe omgevingsvisie](#) van waterschap Vallei en Veluwe;
- [Wateragenda voor omgevingsvisies](#) van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden; en
- [Bouwstenen voor water en klimaat in de omgevingsvisie](#) van o.a. Waterschap Limburg.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die een gemeente stelt binnen haar grondgebied. Per gemeente is er één omgevingsplan. Om gemeenten te inspireren en te helpen bij de vertaling van regels naar de praktijk zijn 'staalkaarten' opgesteld. Staalkaarten bieden gemeenten voorbeelden van gebieds- of themagewijze uitwerkingen van een omgevingsplan. Ook is een 'Casco', een voorbeeldstructuur van een omgevingsplan, opgesteld. Het bevat alle typen regels die op grond van de Omgevingswet kunnen worden gesteld. Waterschappen zijn via het landelijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet betrokken geweest bij het ontwikkelen van staalkaarten voor gemeenten.

(Waterbeheer)programma

Een programma maakt doelen van de omgevingsvisie concreet. Het bevat een uitwerking van het te voeren beleid en maatregelen om aan omgevingswaarden te voldoen. Sommige programma's zijn verplicht en andere onverplicht. Ook zijn er programma's met een programmatische aanpak. Een overheidsorgaan kan meerdere programma's vaststellen, of regionale of thematische, samen met andere overheden. Tot de verplichte programma's behoort het waterbeheerprogramma dat waterschappen moeten opstellen. Dit is de opvolger van het waterbeheerplan op grond van de Waterwet. Het landelijke programma Aan de Slag heeft in 2018 een [Verkenning Kerninstrument Programma](#) opgeleverd. Ook de Unie heeft een studie specifiek voor de waterschappen laten uitvoeren. De Unie werkt momenteel aan een Handreiking Waterbeheerprogramma. Het is de verwachting dat deze na de zomer in concept beschikbaar komt voor de waterschappen.

Omgevingsverordening

Dit is een belangrijk instrument in verband met provinciale instructies en regels omtrent grondwaterbeschermingsgebieden. Afhankelijk van de reikwijdte en inhoud van die instructies zullen deze de inhoud van waterschapsverordeningen van de waterschappen mede bepalen.

Waterschapsverordening

De waterschapsverordening bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die het waterschap stelt binnen haar beheergebied. Per waterschap is er één waterschapsverordening. Samen met het omgevingsplan van de gemeente bevat de waterschapsverordening de regels voor de fysieke leefomgeving op lokaal niveau. Het Rijk zorgt ervoor dat de rijksregels die onder de Omgevingswet komen te vallen, automatisch deel uitmaken van het omgevingsplan of de waterschapsverordening. Deze regels worden 'de bruidsschat' genoemd.

De Unie, HWH en de waterschappen werken momenteel via het project Transitie Omgevingswet Waterschappen (TROWA), samen aan het opstellen van een handreiking voor een digitaal onsluitbare waterschapsverordening. Elementen uit de handreiking (informatiemodel, basisprincipes, doelenboom, sturingsfilosofie, werkingsgebieden, activiteiten, juridische en toepasbare regels) komen gefaseerd voor de waterschappen beschikbaar. Rondom het gereedkomen van deelproducten worden begeleidende regionale leer-, ervar- en werksessies georganiseerd. Het is de verwachting dat het eindproduct, de handreiking digitale waterschapsverordening, in oktober wordt opgeleverd. Waterschappen kunnen vanaf dat moment actief aan de slag met het opstellen van hun eigen digitale waterschapsverordening. Parallel hieraan worden marktverkenningen uitgevoerd naar potentiële leveranciers van software voor het opstellen van juridische en toepasbare regels (vragenbomen). Ook wordt onderzocht welke mogelijkheden en kansen er zijn voor gezamenlijke aansluiting van alle waterschappen op de Landelijke Voorziening van het DSO. De marktverkenningen worden nog voor het zomerreces opgeleverd.

Projectbesluit

Een projectprocedure maakt projecten met een publiek nationaal, provinciaal, gemeentelijk of waterschapsbelang mogelijk. Het projectbesluit vervangt het projectplan op grond van de Waterwet. Het dagelijks bestuur van het waterschap moet een projectbesluit vaststellen in geval van aanleg of versterking van een primaire waterkering. De doorzettingsmacht van een projectbesluit is groot. Dit besluit kan leiden tot wijziging van het omgevingsplan voor zover het in strijd is met het projectbesluit. Bovendien kunnen omgevingsvergunningen met betrekking tot onder meer bouwen, natuur, archeologie onderdeel uitmaken van het projectbesluit. De projectprocedure bestaat uit vijf stappen (kennisgeving voornemen, kennisgeving participatie, verkenning, voorkeursbeslissing en projectbesluit). Ook voor het Projectbesluit wordt in Unieverband een handreiking voor de waterschappen opgesteld. Het is de verwachting dat deze na het zomerreces zal worden opgeleverd.

4. STAND VAN ZAKEN DIGITAAL STELSEL OMGEVINGSWET

Bij de Omgevingswet hoort een goede digitale ondersteuning van overheden, burgers en bedrijven. Hierin voorziet het DSO. Het DSO regelt de informatievoorziening over de fysieke leefomgeving en faciliteert en ondersteunt overheden, burgers en bedrijven door op één plek betrouwbare en actuele informatie over de leefomgeving te ontsluiten. Het DSO wordt stapsgewijs ontwikkeld, in afstemming en verbinding met de praktijk bij waterschappen, gemeenten, provincies en rijkspartijen.

Bouwstenen van de landelijke voorziening

Het DSO bestaat uit een landelijke voorziening (DSO-LV) en lokale systemen van overheden. De landelijke voorziening wordt door het programma Aan de Slag met de Omgevingswet ontwikkeld en is straks voor iedereen beschikbaar. De landelijke voorziening bestaat uit de het Omgevingsloket met daaronder systemen die ervoor zorgen dat overheden hun omgevingsdocumenten (zoals het omgevingsplan en de waterschapsverordening) kunnen publiceren, vragenbomen kunnen maken met toepasbare regels, vergunningaanvragen en meldingen kunnen ontvangen, alsmede begrippen en definities centraal kunnen beheeren.

Omgevingsloket voor burgers en bedrijven

Het DSO vervangt bij inwerkingtreding van de wet de bestaande toepassingen: Omgevingsloket online (OLO), Activiteitenbesluit Internet Module (AIM) en ruimtelijkeplannen.nl (RP.nl). Hiervoor in de plaats komt één centrale ingang, één nieuw omgevingsloket. In het Omgevingsloket kunnen burgers en ondernemers via een kaart de regels inzien die op een bepaalde locatie gelden. Dit zijn regels die de gemeente, waterschap, provincie en Rijk stellen aan die locatie. Ook kunnen burgers en bedrijven via een vragenboom uitzoeken of ze een vergunning nodig hebben of een melding moeten doen voor hun plannen. Daarna kunnen ze direct een aanvraag of melding opstellen en indienen. Het Omgevingsloket levert de aanvraag automatisch af bij de juiste overheid.

Aansluiten op de landelijke voorziening

Lokale overheden sluiten hun systemen aan op het digitale stelsel om via het loket de regels te tonen en om aanvragen en meldingen uit het loket te ontvangen. Door zaaksystemen, ruimtelijke plansystemen en regelbeheersystemen te koppelen aan de landelijke voorziening, ontstaat een complete (digitale) keten. Ruim vóór 2021 moet het stelsel klaar zijn om koppelingen met lokale systemen van overheden mogelijk te maken. Eind 2019 is er daarom een tussentijdse oplevering. Waterschappen kunnen zich zo goed voorbereiden op het aansluiten en werken met het digitaal stelsel.

Voor de waterschappen is er op dit punt nog het nodige werk te verzetten. Burgers en bedrijven moeten namelijk per 1 januari 2021 via het DSO kunnen checken of zij voor een bepaalde activiteit een vergunning nodig hebben van bijvoorbeeld het waterschap. Om deze informatie te verstrekken zijn er drie typen informatie nodig:

- Juridische (waterschaps)regels;
- de vragen waarmee men geleid wordt naar de juiste conclusie of er vergunning nodig is (Toepasbare regels);
- de werkingsgebieden waar de regels van het waterschap van toepassing zijn.

Vanuit de juridische context bezien blijft de huidige Keur twee jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet geldig (overgangsrecht). Dit is echter niet voldoende om burgers eenvoudig te informeren over de regels die waterschappen stellen ter bescherming van waterschapsobjecten. Daarom wordt een aantal zaken door de waterschappen op collectief niveau opgepakt.

De projectleiders Implementatie Omgevingswet (PIO) van de waterschappen geven niet alleen leiding aan de transitie binnen hun eigen waterschap, maar geven ook richting aan de collectieve activiteiten. De Unie en Het Waterschapshuis (HWH) ondersteunen het PIO daarbij. De meest aansprekende activiteiten zijn het programma Transitieondersteuning Implementatie Omgevingswet Waterschappen (TROWA) en het ontwikkelen van een Roadmap implementatie Omgevingswet waterschappen. TROWA heeft als primair doel het opstellen van een handreiking doelmatige digitale waterschapsverordening. De Roadmap geeft de waterschappen houvast en structuur bij het programmeren van mijlpalen en activiteiten ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet.

Recente ontwikkelingen DSO-LV

- In december 2018 heeft de Ledenvergadering van de Unie ingestemd met het beheerakkoord DSO-LV. Dit akkoord zorgt ervoor dat de diverse onderdelen van het DSO nadat zij zijn ontwikkeld en opgeleverd in exploitatie worden genomen en worden beheerd. Voor de exploitatie en beheer wordt een organisatie ingericht en de governance ingeregeld.
- Het Kadaster is aangewezen als tactische beheerorganisatie en wordt het beheer voorbereid tussen Kadaster en het programma Aan de slag middels het deelprogramma DSO-LV. Met ingang van 2010 gaan de waterschappen, net zoals de drie andere overheden, jaarlijks voor het beheer betalen.
- De ontwikkeling van DSO-LV (basisniveau) loopt door tot in het najaar van 2019.
- Nog voor het zomerreces komen de specificaties/aansluitvoorwaarden voor plansystemen, VTH en zaaksystemen beschikbaar. Met deze specificaties kunnen waterschappen in gesprek met leveranciers om hun systemen aan te sluiten op het DSO-LV. De Unie, HWH en de landelijke organisatie Aan de Slag met de Omgevingswet zullen daarbij ondersteuning bieden.
- Twee landelijke standaarden van het DSO-LV zijn stabiel: de standaard aanvragen en melden (STAM) en de standaard toepasbare regels (STTR).
- De (meest complexe) standaard voor overheidspublicaties (STOP) en de bijbehorende Toepassingsprofielen voor omgevingsbesluiten (TP) zijn nog in ontwikkeling. Deze standaard is nog niet stabiel. Uitgevoerde consultaties heeft nieuwe inzichten opgeleverd. Oplevering van de standaard staat gepland voor oktober aanstaande. Dat is ruim een half jaar later dan verwacht.
- Er is een Bèta-versie DSO-LV beschikbaar voor een gecontroleerde groep professionele gebruikers van gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk.

De bèta-versie wordt gebruikt om feedback op te halen en om inzicht te geven in hoe DSO-LV eruit komt te zien. Bij een groot deel van de waterschappen hebben live demo's plaatsgevonden. De komende maanden zullen ook de andere waterschappen door de Unie worden bezocht.

- Er worden periodiek delen van het DSO-LV opgeleverd. Resultaten worden per kwartaal getoond in zogenaamde Kwartaal demo's en tijdens regionale Slagsessies; over wat het DSO-LV is en hoe het DSO-LV gaat werken.
- Waterschappen kunnen vanaf 1 januari 2020 aansluiten op DSO-LV, afhankelijk van eigen ambitie, tempo en planning van de eigen softwareleveranciers. Waterschappen moeten op 1 januari 2021 kunnen werken met het DSO en conform de wet.
- Conform bestuurlijke afspraken wordt op dit moment gewerkt aan een plan voor de uitbouw DSO-LV. Dit plan wordt afgestemd met de Unie. Besluitvorming hierover in Unieverband volgt.

5. STIMULEREN ANDERS WERKEN

Naast kennis over wet- en regelgeving en begrip van het digitale stelsel, vraagt de Omgevingswet om een nieuwe manier van samenwerken. Een andere manier van werken die wensen uit de samenleving begeleidt en uitgaat van samenwerking met alle betrokken partijen. Vier bestuurslagen die samenwerken als één overheid. Kernbegrippen zijn: regionale samenwerking, integraal werken en participatie.

Participatie

Participatie is een belangrijke pijler onder de Omgevingswet. Participatie gaat over een ander samenspel van de overheden met bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden. Vroegtijdig samenwerken vergroot de kwaliteit van oplossingen en zorgt ervoor dat verschillende perspectieven, kennis en creativiteit direct op tafel komen, zodat bestuurders betere besluiten kunnen nemen en initiatieven uit de samenleving een plek krijgen. Participatie is maatwerk. Daarom schrijft de wet niet voor 'hoe' de participatie moet plaatsvinden.

De waterschappen dragen actief bij aan het 'vullen' van [de inspiratiegids Participatie](#) met aansprekende voorbeelden uit de waterschapspraktijk. De inspiratiegids wordt onderhouden door de landelijke organisatie Aan de Slag met de Omgevingswet.

De Omgevingsregeling verplicht vergunningaanvragers hun omgeving actief te betrekken, maar schrijft niet voor op welke manier dat moet gebeuren. Het is aan de waterschappen zelf om die participatie te stimuleren, en om te toetsen of participatie naar tevredenheid heeft plaatsgevonden. In het voorjaar van 2019 hebben zes waterschappen onder begeleiding van [7zebra's](#), een creatief netwerk voor maatschappelijke uitdagingen, een participatietoets verkend. Het resultaat is een poster die vergunningverleners helpt om initiatiefnemers te stimuleren om aan participatie te doen, op een manier die de toets van het waterschap kan doorstaan. Met als resultaat een bredere acceptatie en betere besluiten. De poster wordt momenteel getest. Het eindproduct wordt nog voor de zomer opgeleverd en beschikbaar gesteld.

Routekaart 'Anders Werken' waterschappen

De Omgevingswet vraagt om een andere manier van werken. Het landelijke programma heeft hiervoor een groot aantal ondersteunende instrumenten ontwikkeld: een overzichtskaart waar regionale samenwerking en pilots een rol spelen, een inspiratiegids participatie, een vierdelige online-cursus waarin o.a. wordt ingegaan op anders werken, een gespreksstarter over veranderprofielen.

Maar ook de waterschappen zelf hebben niet stil gezeten. Zij hebben in 2018 een [routekaart 'Anders Werken'](#) ontwikkeld. Geen blauwdruk maar een handig hulpmiddel (gereedschapskist) om met maatwerk echt tot Anders Werken te komen. De routekaart beschrijft o.a. de stappen om te komen tot een samenhangende invoeringsstrategie die aansluit bij de ambities en de maatschappelijke opgaven van waterschap-

pen. De waterschappen zetten deze routekaart in 2019 om in hun eigen versies te ontwikkelen die zijn toegesneden op de eigen organisatie. Het A&O-fonds waterschappen helpt de waterschappen hierbij met gerichte workshops.

Werkatelier Omgevingswet voor leidinggevenden

De waterschappen hebben samen met het A&O-fonds een werkatelier ingericht rond het thema '[Omgevingswet voor leidinggevenden](#)'. De rol en bijdrage van leidinggevenden is cruciaal voor de implementatie en het welslagen van de Omgevingswet. Gedurende 2019 en 2020 zullen meerdere werkateliers worden georganiseerd.

Leerkring Omgevingswet

Medio 2019 starten twaalf waterschappen en [platform31](#) de leerkring Omgevingswet voor projectleiders Invoering Omgevingswet Waterschappen. Platform31, ervaren in het begeleiden en faciliteren van leerkringen, organiseert en faciliteert kruisbestuiving tussen de projectleiders Invoering Omgevingswet (PIO's). De PIO's spelen een centrale rol in de implementatie van de wet in hun organisaties en schakelen continu tussen inhoud, organisatie en externe afstemming. In deze leerkring kunnen PIO's hun rol versterken door zich gezamenlijk te verdiepen in thema's die van belang zijn voor deze complexe taken. In drie bijeenkomsten staan drie thema's centraal waarvan de urgentie breed gevoeld wordt en is zowel aandacht voor kennisdeling, kennisoverdracht en intervisie. De volgende thema's zijn geselecteerd: (1) Betrekken interne organisatie bij OW, (2): Betrekken van bestuurders en (3) Leren van pilots.

Routekaart en Toolbox Opleidingen Omgevingswet

De Omgevingswet raakt het werk van veel medewerkers van de waterschappen. Medewerkers moeten voldoende inhoudelijke kennis over de wet hebben om hun werk professioneel uit te kunnen voeren. In 2019 moeten de waterschappen plannen maken om de noodzakelijke opleiding in te richten. Vervolgens kan in 2020 de opleiding daadwerkelijk ter hand worden genomen. Binnen de waterschappen is behoefte aan een praktisch instrument (routekaart) voor het opleiden van de medewerkers over de inhoud van de Omgevingswet. Onder een routekaart verstaan we een handzame inventarisatie over doelgroepen, inhoud en opleidingsvormen voor opleidingen voor de implementatie van de omgevingswet. Daarnaast is de wens om bestaande opleidingsinitiatieven van de waterschappen te bundelen in een Toolbox.

[Stichting Wateropleidingen](#) maakt in nauwe samenwerking met de doelgroepen de Routekaart en Toolbox. Oplevering staat gepland in de tweede helft van 2019. De waterschappen kunnen de routekaart gebruiken om hiermee hun eigen opleidingsplan te maken en uit te voeren. De routekaart zal praktisch van opzet zijn en laat ruimte voor eigen invulling door de waterschappen.

Gaming

De waterschappen hebben in samenwerking met het HWH een tool voor gaming ontwikkeld. Het instrument gaming komt voor alle waterschappen beschikbaar en kan intern binnen de waterschappen, maar ook interbestuurlijk (in regionaal verband) worden gebruikt om te oefenen met uitgewerkte casusposities. Voor de zomer nog wordt een testversie opgeleverd. Uiterlijk oktober komt de definitieve versie beschikbaar. Waterschappen leveren actieve input voor realistische casussen, die in de games worden uitgewerkt. Voor het begeleiden van de Games worden trainers binnen de waterschappen opgeleid.

6. DE BELANGRIJKSTE ONDERWERPEN VOOR 2019

Uit het voorgaande deel van deze ledenbrief blijkt dat de belangrijkste onderwerpen in het jaar 2019 de volgende zijn:

1. Opleveren handreikingen

In 2019 willen we de volgende handreikingen voor de waterschappen hebben afgerond:

- Handreiking opstellen digitale waterschapsverordening (oktober gereed);
- handreiking projectbesluit voor waterschappen (oktober gereed);
- handreiking opstellen waterbeheerprogramma (oktober gereed).

2. Aansluiten op het DSO-LV

In 2019 ligt het accent van de collectieve activiteiten op het realiseren, testen, voorbereiden en het aansluiten op de beschikbare functionaliteiten van het DSO-LV. In een aantal regionale praktijkproeven worden met waterschappen de mogelijkheden en consequenties verkend van het werken in de keten met het DSO-LV. Dit levert ervaring en input op voor het zetten van volgende stappen in het werken met het DSO.

3. Vernieuwen software voor VTH- en Planprocessen

Voor de software(aanpassingen) voor de Vergunning-, Toezicht- en handhavingsprocessen en Planprocessen worden momenteel specificaties (aansluitvoorwaarden) ontwikkeld, zodat software- leveranciers tijdig kunnen starten met het aanpassen van de (bestaande) systemen bij waterschappen.

4. Harmoniseren van begrippen

Om goed in de keten te kunnen samenwerken, is het van belang dat een eenduidig begrippenkader wordt gebruikt. Wij streven naar zo veel mogelijk standaardisatie/harmonisatie van veel gebruikte begrippen (o.a. Aquo-standaard), die via de stelselcatalogus van DSO-LV gebruikt kunnen worden.

5. Vaststellen stabiele standaarden

Stabiele standaarden zijn een noodzakelijke voorwaarde voor het oefenen met en het implementeren van het digitale stelsel Omgevingswet en daarmee voor het bereiken van de (verbeter)doelen van de Omgevingswet. Wij zullen aan de totstandkoming van stabiele en voor de waterschappen bruikbare standaarden een actieve bijdrage leveren. Te late oplevering van cruciale standaarden leidt tot verlies aan minimaal noodzakelijke oefen- en implementatietijd.

6. Voorbereiden samenwerkingsfunctionaliteit

Om de vereiste korte doorlooptijd (voorbereidingsprocedure van 8 weken) te kunnen halen in het vergunningen- en meldingenproces, is voor gemeenten, provincies en waterschappen een goede samenwerkingsfunctionaliteit binnen het DSO-LV van groot belang. Dat geldt ook voor het planvormingsproces. De inrichting van zo'n samenwerkingsfaciliteit wordt momenteel uitgewerkt.

7. Anders Werken

In 2019 staan de volgende onderwerpen op de rol:

- Oplevering en beschikbaar stellen poster participatieplicht vergunningen (zomer 2019);
- start Leerkring Omgevingswet (zomer 2019);
- oplevering en beschikbaar stellen Routekaart en Toolbox Omgevingswet Opleidingen (najaar 2019);
- actieve begeleiding door A&O-fonds Waterschappen rond de veranderingen die de Omgevingswet meebrengt (2019).